

Earthcakes van Hilja Staal en *Nederland na de zeespiegelstijging* van Jan Eric Krikke.

Denkend aan de toekomst

In het Centrum Beeldende Kunst Emmen laten Drentse kunstenaars zien hoe zij over de toekomst denken.

Joep van Ruiten

Er hangen drie mondkapjes in het Centrum Beeldende Kunst (CBK) in Emmen. Ze zijn vrolijk gekleurd, blauw, geel en rood. Als ze er een jaar eerder waren opgehangen, hadden ze misschien ook vrolijk gestemd. Maar nu, met de gedachten aan wat in Wuhan, China is begonnen en zich inmiddels over de hele wereld verspreidt – straks wellicht ook bij ons in de buurt – kijk je anders naar een kunstwerk getiteld *Corona*.

Maker van de mondkapjes, al is maker het juist woord niet, de kapjes komen vermoedelijk uit China, is Lyda Lichtenbeld. Ze is één van de 83 Drentse deelnemers aan een concours waarbij kunstenaars zijn uitgenodigd nieuw werk

te maken en zich laten begeleiden. Nadat tijdens eerdere concoursen thema's aan de orde werden gesteld als landschap en identiteit gaat het dit keer over toekomst. Hoe denken kunstenaars over wat ons te wachten staat?

Dat verschilt, uiteraard, per kunstenaar. En per kijker. Neem de linodrukwerken van Hans Eikelboom. Zijn *Afbraakbuurt* laat een afbraakbuurt zien met daarachter torenflats, wat volgens architecten en projectontwikkelaars vooruitgang kan betekenen. Het werk *Op weg* toont mensen met koffers en tassen op de rug gezien. Zijn ze op de vlucht, op weg naar iets beters of gaan ze gewoon naar het werk? Het is maar hoe je het bekijkt. En door welke bril.

Neem de bewerkte foto's van Jan Eric Krikke: een landschap opgebouwd uit vijf min of meer bekende delen, waaronder het Binnenhof, Kinderdijk, Rotterdam, Slot Haarzuilens en een Amsterdamse gracht. De bovenste helft van de foto's zijn toeristisch aantrekkelijk, de onderste helft staat onder water. Titel: *Nederland na de zeespiegelstijging*. Dat moet natuurlijk Holland zijn, want in Drenthe zitten we goed. Aan de andere kant: het doemscenario raakt ons allemaal.

Of neem bijvoorbeeld de bewerkte foto die Sandra Kip heeft gemaakt. We zien een oudere man, of vrouw, in bed liggen. We zien aan de muur een fragment van de handreiking van God aan Adam zoals geschilderd door Michelangelo. We zien een nachtlampje. We zien de mensen naar 'iets' wat er (nog) niet is. En we lezen de titel van het werk: *Ouderenzorg 5 voor 12*.

Niet al het werk in het CBK is technisch even goed gemaakt. En ook op artistiek niveau van sommige werken valt een en ander af te dingen.

Sommige kunstenaars zijn zeer vrij omgesprongen met het thema. Met als gevolg dat er bijvoorbeeld een opvallende Bartje-figuur tussen hangt. We zien de jonge held ontspannen met zijn kont op een hekje leunen. *Toekomstdenker* heet het curieus groene schilderij van Erna Savenije.

Lonia Schölvinc leverde twee kleurige, impressionistische schilderijen, waaronder *Moestuin*. Als onderwerp is het een leuke vondst en variant op het thema. Helemaal vanuit het idee dat we er in de toekomst goed aan doen om lokaal te produceren, lokaal te oogsten en, helemaal mooi, zelfvoorzienend

moeten proberen te zijn.

De tentoonstelling in het CBK omvat veel verschillende genres, van film en (wand)sculpturen tot en met installaties en tekeningen. De figuratieve schilderkunst is ruim vertegenwoordigd, wat geen verrassing mag heten, omdat het thema nu eenmaal uitnodigt tot het vertellen van herkenbare verhalen. Innovatief werk met een mogelijke oplossing van een mogelijk probleem ontbreekt. Veel werken bevatten een waarschuwend boodschap. Er is ook een opgestoken vinger: een geschilderd portret van Greta Thunberg getiteld *How dare you*.

Voor een select aantal kunstenaars kan de tentoonstelling het begin zijn van iets moois. Vijf 'boegbeelden' - Joop Striker, Kitty Boon, Loes Heebink, Maria Berkhout en Peter Veen - is gevraagd exposanten te kiezen voor een masterclasstraject eindigend in een vervolgtentoonstelling. En ook het gewone publiek mag een voorkeur uitspreken. Bijvoorbeeld voor de *Earthcakes* van Hilja Staal, vier petitfours gemaakt van natuurlijke en kunstmatige materialen zoals mossen, takjes, textiel en schoonmaakspunsjes. Voedsel voor na de zondvloed? Het is niet te hopen.

Toekomstdenker van Erna Savenije en *Corona* van Lyda Lichtenbeld.

Bijna tastbaar

VISUALIA 1295

Twee jaar geleden ging een tekening van Rafaël (1483-1520) onder de hamer. De kop van een apostel uit 1519 bracht 36,6 miljoen dollar op. Gewoon een stukje stokoud papier met een tekening van een hoofd. Wie tekent in deze tijd nog zoals Rafaël? Veel te tijdrovend, vinden we nu, te studieus. Dat vonden we ruim een eeuw geleden ook al. Rafaël legde eeuwenlang de basis voor de tekenmethode op de kunstacademies, al was die methode door de tijd verworden tot een bloedeloze aangelegenheid. Meer dan driehonderd jaar gaf Rafaël de toon aan. Met het opheffen van het klassieke onderwijs in de vorige eeuw is Rafaël en zelfs het tekenvak bijna helemaal verdwenen.

Dit jaar is het 500 jaar geleden dat de in Urbino geboren Rafaëlo di Sanzio op 37-jarige leeftijd in Rome overleed. In oktober opent de *Rafaël-500* tentoonstelling in de National Gallery in Londen. Zowel zijn schilderijen als zijn tekeningen gaan over schoonheid. Schoonheid bleef eeuwenlang de motor van de kunsten en Rafaël was dé kunstenaar van de schoonheid. Hij was zelf een aantrekkelijke jongeman. Zelfs zijn modellen bestonden uit schone jongelingen en lieve meisjes. Schoonheid is in onze cultuur echter ver-

Rafaël: *Studie van een engel en een rechterarm* (ca. 1511) rood krijt (20,1x21,7cm) COPYRIGHT: WIKIMEDIA.ORG

dacht geworden, althans in de kunsten. Schoonheid vinden we saai. Maar dat verblindt onze blik als we proberen te ontdekken hoe het er in die tekeningen aan toe

gaat. De tekeningen van Rafaël zijn namelijk een enerverende aangelegenheid. Volg de pen of stift in zijn hand. En kijk hoe een mens onder zijn handen transformeert in een prachtig wezen, gespierd, expressief of elegant. Zijn tekeningen zijn gedichten van lijnen.

De grootste kracht ontwikkelde Rafaël met zijn arceertechniek. Die is verbluffend. Al die fijne, dikke of dunne, naast elkaar geplaatste arceerlijntjes zijn er niet alleen om licht en schaduw te suggereren, of het model in toonwaarden op te zetten. Het dient vooral de vorm. Kijk naar hoe hij met zijn zilverstift, krijt of inktpen met grote aandacht de ronding van een arm volgde en vorm gaf, een been, de hals, het hoofd. Waardoor zo'n lichaam bijna tastbaar wordt. Een fijn, aandachtig netwerk van arceerlijnen toveren huid, beweging, spierspanning en leven tevoorschijn. Je vergeet zijn schilderijen, je krijgt zelfs het idee dat Rafaëls tekeningen belangrijker zijn dan zijn schilderijen. Hij maakte als het ware de mensfiguur los van het papier, los van zijn tijd. De mens als kunstwerk.

ERIC BOS
www.visualia.nl

Het Rijksmuseum toont i.v.m. Rafaël 500 in het prentenkabinet tekeningen van Rafaël en andere Italiaanse meesters. Tot 24 maart. www.rijksmuseum.nl

